

2. pielikums

Latvijas daba un ģeogrāfija

Mācību satura jomas *Latvijas daba un ģeogrāfija*

Īstenošanas mērķis

Mācību satura īstenošanas mērķis ir veicināt bērna/jaunieša interesi par dabas sistēmu, resursiem, sociālajiem un saimnieciskajiem procesiem Latvijā, to saistību globālā mērogā, sekmējot labvēlīgu attieksmi pret vides saglabāšanu un uzlabošanu.

Mācību satura jomā ietvertās lielās idejas

- Izpratne par Latvijas dabu un ģeogrāfiju rada interesi par Latviju un vēlēšanos to izzināt.
- Priekšstats par saimniecisko darbību un sociālajiem procesiem ļauj izprast dabas resursu saudzēšanas nozīmi.

Ieteikumi plānoto sasniedzamo rezultātu īstenošanai

Šaurākajā apjomā **ar citu krāsu un atzīmi *** norādīti sasniedzamie rezultāti, kurus var piemērot arī bērniem līdz 11 gadiem un ar latviešu valodas prasmi A līmenī.

Šaurākais satura apjoms	Plašākais satura apjoms
<i>Demonstrē vispārīgas zināšanas un prasmes, piemēram, nosauc dažus dzīvniekus, upju nosaukumus, un veido attieksmi.</i> <i>Zina un prot lietot attiecīgās jomas svarīgākos terminus.</i> <i>Ir priekšstats par tematos nosauktajiem jautājumiem.</i> <i>Saista savu pieredzi ar apgūstamo tematu.</i>	<i>Demonstrē zināšanas, prasmes un attieksmi.</i> <i>Zina un prot lietot attiecīgās jomas dažādus terminus.</i> <i>Raksturo tematos nosaukto, piemēram, rāda kartē, attēlos, stāsta, salīdzina.</i> <i>Padziļināti pēta sevi interesējošo.</i>
1. Teritorijas platība	
1.1. Latvijas teritorija.* 1.2. Valstis, ar kurām Latvijai ir robeža.*	1.1. Latvijas teritorijas salīdzinājums ar citām valstīm, kuru teritorija ir lielāka vai mazāka. 1.2. Latvijas sauszemes un jūras robeža.

2. Ģeogrāfiskais stāvoklis	
2.1. Latvijas atrašanās vieta – zemeslodes puse, kontinents, pasaules daļa.* 2.2. Latvijas atrašanās ģeogrāfiskajā kartē (pie Baltijas jūras un Rīgas jūras līča krastā).*	2.1. Latvijas teritorijas ģeoloģiskā veidošanās un attīstība. 2.2. Saules augstuma izmaiņas dienas laikā un ēnas. 2.3. Laika josla Latvijas teritorijā un Austrumeiropas laiks. 2.4. Novietojums uz zemeslodes un novietojuma ietekme uz dabas apstākļiem.
3. Administratīvais dalījums	
3.1. Latvijas lielākās (republikas pilsētas).* 3.2. Latvijas pilsētas, ar kurām saistīta valodas apguvēja pieredze.* 3.3. Pilns adreses pieraksts saskaņā ar Latvijas administratīvo dalījumu.	3.1. Dalījums novados un republikas pilsētās. 3.2. Novadi un to teritoriālais iedalījums. 3.3. Latvijas plānošanas reģioni un vēlēšanu apgabali.
4. Latvijas klimats	
4.1. Gada vidējā gaisa temperatūra. 4.2. Gadalaiki (pavasaris, vasara, rudens, ziema).* 4.3. Katram gadalaikam raksturīgie laikapstākļi.*	4.1. Klimatiskos apstākļus noteicošie faktori. 4.2. Mērenais piejūras klimats. 4.3. Klimata reģionālās atšķirības. 4.4. Klimatiskās izmaiņas un faktori, kas tās ietekmē. 4.5. Klimata ietekme uz saimnieciskās darbības veidiem.
5. Latvijas virsma un reljefs. Augsnes	
5.1. Zemes virsas formas Latvijā (līdzenums, paugurs, ieleja, kāpas). 5.2. Pauguri un pauguru grēdas. 5.3. Nosaukumu neatbilstība patiesajām reljefa formām. 5.4. Meži, purvi un pļavas Latvijā.*	5.1. Latvijas reljefa lielformas (augstienes un zemienes). 5.2. Lielākās augstienes un plašākās zemienes. 5.3. Reljefs un tā saistība ar saimniecisko darbību (lauksaimniecības zemes). 5.4. Meži, pļavas un purvi Latvijas

5.5. Reljefs dažādās Latvijas teritorijas daļās. 5.6. Saimnieciskās darbības veidi (lauksaimniecība, augkopība, lopkopība).	augstienēs un zemienēs, to raksturojums. 5.5. Latvijas augšņu raksturojums, to rašanās. Augsnes un tām atbilstošie trīs dabiskie veģetācijas tipi (jaukto koku meži, pļavas un purvi). 5.6. Latvijas reljefa salīdzinājums ar citām valstīm.
6. Augi un dzīvnieki	
6.1. Populārākie augi, to raksturīgākās ārejās pazīmes.* 6.2. Augi dažādās vietās (mežā, pļavā, purvā, kāpā, dārzā).* 6.3. Savvaļas augi un kultūraugi. 6.4. Bīstamākie indīgie augi, sēnes. 6.5. Latvijā biežāk sastopamie dzīvnieki, savvaļas dzīvnieki un mājdzīvnieki, izskats un ķermeņa daļas.* 6.6. Latvijas sauszemes dzīvnieki, ūdens dzīvnieki (daži).* 6.7. Latvijai raksturīgie putni, kukaiņi (daži).* 6.8. Drošības nosacījumi dabā.* 6.9. Rūpes par mājdzīvnieku.*	6.1. Latvijas augu raksturīgākās pazīmes dažādos gadalaikos (ar augiem notiekošie procesi). 6.2. Augi dažādās reljefa formās. 6.3. Ārstniecības augi. To vākšana un pielietojums. 6.4. Sēnes, to vākšana. Indīgo sēņu bīstamība. 6.5. Dzīvnieku pielāgotība Latvijas videi, uzvedība un paradumi mājās, savvaļā, zooloģiskajā dārzā. 6.6. Latvijas aizsargājamie dzīvnieki un augi. 6.7. Klimata izmaiņu un vides tīrības saistība ar dzīvnieku uzturēšanos Latvijā.
7. Baltijas jūra un jūras līči. Iekšzemes (iekšējie) ūdeņi	
7.1. Latvijas mazākās un lielākās upes*. 7.2. Skaistākās un nozīmīgākās upju ielejas. 7.3. Latvijas lielākie, dziļākie ezeri*. 7.4. Latvijas nozīmīgākie avoti.	7.1. Latvijas iekšzemes ūdeņi un to veidošanās. 7.2. Pazemes un virszemes ūdeņi, nozīmīgākie avoti. Gruntsūdeņi. 7.3. Latvijas teritorija – <i>Baltijas jūras sateces baseinā</i>. 7.4. Latvijas teritorijas dalījums 9 sateces pamatbaseinos (no austrumiem uz rietumiem) 7.5. Upes un to baseini. Upju garumi, to baseinu lielumi.

	7.6. Upju krasti. 7.7. Ezerainums. Ezeru dziļumi un platības. 7.8. Ūdens piesārņojuma problēma.
8. Dabas resursi	
8.1. Dabas resursi – jēdziena skaidrojums. 8.2. Pamatieži (smiltis, māls, dolomīts). 8.3. Meža resursi (koksne, vācamie augi, medijamie dzīvnieki). 8.4. Augsne, kūdra. 8.5. Nozīmīgākie nacionālie parki un rezervāti Latvijā, to atrašanās vieta.	8.1. Dažādi Latvijā atrodamie ieži – zemes dzīļu resursi (ģipšakmens, kaļķakmens, dolomīts, smilšakmens, krīts) – pēc atsevišķām pazīmēm (krāsa, cietība, plastiskums). 8.2. Latvijas dabas resursu raksturojums (dabas resursu klasifikācija), to ieguve un izmantošana. 8.3. Nacionālie parki un rezervāti, to izveides mērķi un raksturīgākās pazīmes. 8.4. Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāts.
9. Iedzīvotāji. Apdzīvotas vietas	
9.1. Iedzīvotāju skaits. 9.2. Ostas pilsētas, to atrašanās vieta valsts teritorijā. 9.3. Iedzīvotāju etniskā dažādība Latvijā.*	9.1. Iedzīvotāju skaits un sastāvs, tā saistība ar vēsturiskajiem, politiskajiem un ekonomiskajiem faktoriem. 9.2. Ostu pilsētu nozīme valsts saimnieciskajā darbībā. 9.3. Demogrāfiskā situācija (dzimstības un mirstības koeficients, iedzīvotāju dabiskais pieaugums jeb ataudze, depopulācija). 9.4. Iedzīvotāju raksturojums pēc vecuma un dzimuma, valodas, etniskās piederības. 9.5. Aktuālie migrācijas procesi valstī.

Sasniedzamo rezultātu apraksts dažādās valodas darbībās atbilstoši tēmai *Latvijas daba un ģeogrāfija*

Katrā nākamajā (augstākā) valodas prasmes līmenī un pakāpē netiek atkārtoti sniedzamie rezultāti, kas aprakstīti zemākā pakāpē un līmenī.

Pamata līmeņa 1. pakāpe (A1)

Lasišana	■ Īsā, vienkāršā tekstā, kurā ir attēli, spēj atrast, izlasīt un saprast vārdus, kas ir dzīvnieku, augu u.c. ar dabu saistītu parādību nosaukumi (lācis, zaķis, pienene, lietus, saule u.tml.). ■ Saprot elementārus vārdus, kas raksturo kādu jēdzienu (piemēram, dzīvnieka lielumu, auga, dabas parādības krāsu u.tml.). ■ Saprot svarīgākos uzrakstus, kas saistīti ar drošības nosacījumiem. ■ Prot Latvijas kartē atrast un izlasīt dabas objektu un nozīmīgāko apdzīvoto vietu nosaukumus (piem., lielākās pilsētas, upes, ezerus).
Klausīšanās	■ Īsos tekstos saklausa un saprot biežāk lietotus vārdus, kas apzīmē dzīvniekus (t.sk. putnus, zivis), augus, dabas parādības, dabas objektus. ■ Saprot svarīgākos vārdus, kas attiecas uz laikapstākļu raksturojumu.
Runāšana	■ Prot nosaukt Latvijā biežāk sastopamos savvaļas dzīvniekus un mājdzīvniekus, raksturīgākos augus, populārākos un svarīgākos dabas objektus, apdzīvotās vietas. ■ Izmantojot vienkāršus, bieži lietotus vārdus, prot pateikt, kā izskatās kāds dzīvnieks, dabas objekts, dabas parādība u.tml. ■ Prot nosaukt un parādīt kartē Latvijas galvaspilsētu, pilsētu Latvijā, kurā ir bijis/ar kuru ģimenei ir saistība. ■ Spēj īsi atbildēt (piem., Tagad ir vasara. Ārā ir saule.) uz vienkāršiem jautājumiem par laiku (piem., kurš gadalaiks tagad ir; kāds ārā laiks). ■ Spēj īsi, atsevišķiem vārdiem atbildēt uz vienkāršiem jautājumiem par dzīvniekiem (vai mājās ir mājdzīvnieks, kurš mājdzīvnieks/savvaļas dzīvnieks patīk u.tml.).
Rakstīšana	■ Prot uzrakstīt atsevišķus vārdus, kas raksturo laikapstākļus (piem., silts, saule, lietus u.c.). ■ Prot uzrakstīt vārdus, īsas frāzes par kādu pazīstamu mājdzīvnieku, dabas objektu (piem., melns kaķis, liels mežs u.tml.).

Pamata līmeņa 2. pakāpe (A2)

Lasišana	■ Vienkāršā tekstā (bērnu enciklopēdijā un līdzīgos informācijas avotos), saprot svarīgāko, kas rakstīts par dzīvniekiem (izskatu, dzīvesvietu, uzturu), dabas objektiem un parādībām (izskatu, atrašanās vietu u.tml.), apdzīvotām vietām (cik liela pēc iedzīvotāju skaita, kur atrodas u.tml.).
Klausīšanās	■ Saprot galveno informāciju par laikapstākļiem.■ Klausoties vienkāršu, lēnā tempā runātu tekstu, saprot galveno informāciju par dabas vidi (kas, kur, kad, kāds).
Runāšana	■ Prot vienkārši un neizvērsti pastāstīt, kā rūpēties par mājdzīvniekiem, kur dzīvo un kādi izskatās savvaļas dzīvnieki.■ Var vienkārši, īsos teikumos pastāstīt par atšķirīgo dabā dažādos gadalaikos un iespējamām cilvēku nodarbēm dabā.■ Spēj atbildēt uz vienkāršiem, skaidri formulētiem jautājumiem par dzīvniekiem, laikapstākļiem, dabas objektiem, dabas parādībām, kā arī īsi formulēt savu viedokli (patīk/nepatīk; grib/negrib).■ Prot formulēt īsus, vienkāršus jautājumus, lai iegūtu informāciju, piemēram, par drauga mājdzīvnieku, laikapstākļiem, kāda dabas objekta atrašanās vietu u.tml.
Rakstīšana	■ Prot īsi uzrakstīt (īzīņā, e-pastā, īsā zīmītē vai personiskā vēstulē), sniedzot informāciju par dabas vidi (kāds ārā laiks un kāds apgērbs nepieciešams; kurš mājdzīvnieks ir mājās; kuru dzīvnieku redzējis zooloģiskajā dārzā vai citur; kā izskatās kāds dzīvnieks, augs u.tml.).

Vidējā līmeņa 1. pakāpe (B1)

Lasīšana	■ Prot atrast nepieciešamo informāciju par dabu un saprot mācību grāmatās, plašsaziņas līdzekļos un citos informācijas avotos (Latvijas Sarkanajā grāmatā, enciklopēdijās, specializētajās tīmekļa vietnēs) rakstīto, īpaši, ja svešos vārdus palīdz saprast attēli.
Klausīšanās	■ Saprot dažādu veidu informāciju par dabu, ja tā ir pazīstama, kā arī runātais teksts ir skaidri formulēts un runas temps nav pārāk ātrs (piemēram, mācību stundās).■ Saprot lielāko daļu informācijas TV raidījumos par dabu, kuros runāto tekstu papildina vizuālā informācija. Saprot gandrīz visu informāciju laika ziņās TV vai radio.■ Saprot jautājumus par to, kādas nodarbes iespējamās brīvajā dabā, kurus dabas objektus vēlētos apmeklēt/ir apmeklējis(-usi), kā jāizturas pret dabu u.tml.■ Spēj piedalīties vienkāršā sarunā par minētajiem jautājumiem.
Runāšana	■ Spēj pastāstīt par redzēto vai lasīto, aprakstot dabas objektus, dzīvnieku un augu pasauli, procesus dabā u.tml.■ Izmantojot kartes, spēj izklāstīt svarīgāko par Latvijas atrašanās vietu, teritoriju, klimatu, reljefu, ūdeņiem, apdzīvotām vietām, iedzīvotāju skaitu un sastāvu. Prot salīdzināt laikapstākļus Latvijā un savā dzīvesvietā.■ Prot īsi aprakstīt atšķirīgo cilvēku dzīvē pilsētās un laukos.■ Prot sniegt informāciju par klimata saistību ar cilvēka dzīvesvietu, ģērbšanās paradumiem u.tml.■ Spēj formulēt un neizvērsti pamatot savu viedokli par mājdzīvnieku turēšanu mājās, par zooloģisko dārzu un nacionālo parku nozīmi.
Rakstīšana	■ Prot rakstiski sniegt informāciju par kādu dabas parādību, dabas objektu, kā arī aprakstīt laikapstākļus.■ Prot uzrakstīt īsu aprakstu, stāstiņu par kādu dzīvnieku.

Vidējā līmeņa 2. pakāpe (B2)

Lasišana	■ Saprot gandrīz visu mācību materiālos, populārzinātniskos rakstos, adaptētos literārajos tekstos u.c. avotos rakstīto par dabu.■ Ja teksti ir strukturāli un leksiski sarežģīti, var būt nepieciešama vārdnīca.
Klausīšanās	■ Saprot dažādu veidu informāciju par dabu TV, mācību nodarbībās, sarunās u.c. informācijas avotos.■ Garākos un sarežģītākos tekstos atsevišķi vārdi var būt nesaprotami.■ Saprot dažādus jautājumus par apkārtējo vidi, dabas objektiem u.tml.■ Spēj piedalīties sarunā par minētajiem jautājumiem.
Runāšana	■ Prot izvērsti salīdzināt dabas procesus (dažādos gadalaikos, klimata izmaiņu ietekmē u.tml.) Latvijā un savā dzīvesvietā.■ Izmantojot kartes, spēj izvērsti raksturot Latvijas atrašanās vietu, klimatu, reljefu, ūdeņus, apdzīvotās vietas, iedzīvotāju skaitu un sastāvu.■ Spēj analizēt ģeogrāfiskā novietojuma nozīmi valsts saimnieciskajā dzīvē, ietekmi uz cilvēku ģērbšanās stilu, mājokļa iekārtojumu, ēdienu izvēli, svētku svinēšanu (sauļes ceļš virs horizonta).■ Spēj salīdzināt un ar faktiem pamatot lauku un pilsētu atšķirības.■ Prot formulēt savu viedokli par cilvēku attieksmi pret dabu un to, kā jā rūpējas par dabu, un pārliecinoši pamatot to.
Rakstīšana	■ Spēj apkopot, sakārtot un pārveidot iegūtos datus par dabu zīmējumos, tabulās un diagrammās.■ Prot uzrakstīt pārspriedumu/eseju par Latvijas dabas bagātību, nozīmīgākajām ekoloģiskajām problēmām.

Avoti un svarīgākā izmantojamā literatūra

(resursi tīmekļa vietnēs)

<https://www.latvijasdaba.lv/>

<http://latvijas.daba.lv/saturs.shtml>

<http://www.daba.lv/> - informācija arī angļu valodā

<http://www.dziedava.lv/daba/daba.php>

<http://www.uzdevumi.lv/p/geografija/9-klase/latvijas-geografiskais-stavoklis-2114/re-c98c349d-60fb-4421-a833-fd058f83041d>

https://www.skaitamdabu.gov.lv/public/lat/iepazisti_latvijas_dabas_bagatibas/

<https://bernistaba.lsm.lv/skaties/4855-aizsargajamie-dzivnieki-rigas-zoodarza>

<http://putnidaba.lv/berniem/>

<http://www.dabasretumi.lv/>

http://maciunmacies.valoda.lv/images/speles/Latvija_laika_un_telpa_2018/

<http://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/dokumenti/programmas/pamskolai/dabzin.pdf>

http://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/dokumenti/programmas/pamskolai/geografija_7_9.pdf

<https://www.skola2030.lv/satura-piedavajums>